

Lietuvos
mokslo
taryba

Lietuvos mokslų akademijos ir Lietuvos mokslo tarybos organizuotos konferencijos

„COVID-19 pandemijos pamokos: moksliniai ir praktiniai aspektai“

Rezoliucija

COVID-19 pandemija daugelyje valstybių sukėlė socialinę krizę, turėjusią didžiulį poveikį visuomenei, sveikatos apsaugos sistemai ir šalių ekonomikai. Kartu pandemija suteikė ir vertingų pamokų, kurios gali būti labai svarbios įveikiant panašaus masto krizes ateityje.

Pandemijos sukeltus iššūkius analizuoja ne tik šalių vyriausybės ir tarptautinės organizacijos, bet ir mokslininkai, kurių įžvalgos gali prisidėti prie globalių krizių suvaldymo. Lietuvos mokslo taryba, siekdama paskatinti mokslininkus suvienyti pastangas ir ieškoti inovatyvių sprendimų, 2020–2022 metais konkurso būdu finansavo 76 mokslinius projektus, skirtus COVID-19 pandemijai suvaldyti ir jos padariniams įveikti. Siekiant supažindinti visuomenę su mokslininkų darbais ir jų gautais rezultatais, Lietuvos mokslų akademija kartu su Lietuvos mokslo taryba **2024 m. vasario 8 d.** surengė konferenciją „COVID-19 pandemijos pamokos: moksliniai ir praktiniai aspektai“, kurioje buvo pristatyti įvairiose Lietuvos mokslo institucijose vykdyti moksliniai projektai socialinių mokslų, biomedicinos ir technologijų srityse. Aptarę konferencijos rezultatus, jos dalyviai ir organizatoriai priėmė šią rezoliuciją:

Atsižvelgiant į praėjusios COVID-19 pandemijos pamokas, kova su galinčiomis kilti būsimomis epidemijomis ir pandemijomis turėtų būti grindžiama biopsichosocialiniu požiūriu ir holistiniu grėsmių žmogaus saugumui suvokimu. Konferencijos dalyviai ir organizatoriai siūlo remtis toliau pateikiamomis rekomendacijomis.

1. Sistemingas pasiruošimas galimoms epidemijoms ir pandemijoms:

- sukurti nuolatinę epidemiologinę ir sveikatos stebėseną ir greitą informacijos mainų sistemą tarp įvairių šalies institucijų ir tarp šalių;
- sukurti ir nuolat tobulinti globalių ir vietinių krizių valdymo planus, įtraukiant įvairių sričių specialistus, visuomenines organizacijas, mokslo ir verslo atstovus;
- atsižvelgti į mokslininkų ekspertinę nuomonę svarstant krizių valdymo planus ir priimančias sprendimus.

2. Sveikatos apsaugos sistemos infrastruktūros stiprinimas:

- investuoti į sveikatos priežiūros sistemos plėtrą ir modernizavimą, įskaitant gydymo įstaigų ir diagnostikos laboratorijų infrastruktūrą, medicinos naujovių taikymą;
- kurti krizėms atsparias tiekimo grandines, kad būtų galima netrukdomai tiekti medicines prekes ir įrangą;
- užtikrinti sveikatos paslaugų (apimančias ir psichikos sveikatą) teikimą, ypač krizių atveju ir ypač labiausiai pažeidžiamoms asmenų grupėms.

3. Vakcinacijos politika po COVID-19 pandemijos:

- atlikti kruopščią pandemijos metu taikytos vakcinacijos strategijos analizę, įvertinant jos teigiamus ir neigiamus aspektus bei įvairių šalių patirtį;
- planuoti vakcinacijos politiką, remiantis mokslu grįstais duomenimis bei ekspertų rekomendacijomis.

4. Mokslinių tyrimų skatinimas ir rėmimas:

- remti mokslinius tyrimus, skirtus COVID-19 ligos ir kitų socialinių krizių padarinių analizei, užtikrinant šių tyrimų ilgalaiškumą, nuoseklumą ir tvarumą;
- identifikuoti problemas ar trūkstamas kompetencijas socialinių krizių valdymo bei infekcinių ligų tyrimų srityse ir inicijuoti nacionalines mokslo programas šioms problemoms spręsti.

5. Visuomenės informavimas ir švietimas:

- stiprinti komunikacijos strategijas ir skatinti visuomenę naudoti patikimus informacijos šaltinius, siekiant užkirsti kelią dezinformacijos platinimui;
- didinti visuomenės pasitikėjimą mokslu, patraukliai ir suprantamai pristatant mokslo pasiekimus ir taip mažinant atskirtį tarp mokslininkų ir visuomenės;
- plėsti švietimo programas, skirtas visuomenei ir sveikatos specialistams apie socialines krizes, jų valdymą, sveikatos stiprinimą bei infekcinių ligų prevenciją.

6. Tarptautinis bendradarbiavimas:

- aktyviai dalyvauti tarptautinėse organizacijose (pvz., *One Health*) ir iniciatyvose, siekiant koordinuoti veiksmus ir dalytis geriausia patirtimi.

7. Išteklių mobilizavimas:

- remtis mokslininkų įžvalgomis, didinant valstybės finansinį atsparumą krizių atvejais;
- suplanuoti ir rezervuoti pakankamai finansinių išteklių sveikatos apsaugos sistemai stiprinti ir krizėms valdyti;
- skatinti viešąjį ir privatų sektorių bendradarbiauti, siekiant efektyviai panaudoti išteklius;
- numatyti lėšas tęstiniais (nuolatiniais, tvariems) asmens ir visuomenės sveikatos stebėsenos tyrimams.

8. Socialinės-kultūrinės atsakomybės skatinimas:

- skatinti kiekvieno visuomenės nario asmeninę atsakomybę ir būtinybę laikytis reikalavimų krizių metu;
- įtraukti visuomenę į aktualių klausimų svarstymo ir sprendimų priėmimo procesą, kad būtų skatinamas sprendimų skaidrumas ir visuomenės pasitikėjimas.

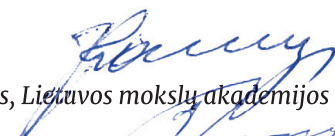
9. Technologijų naudojimas:

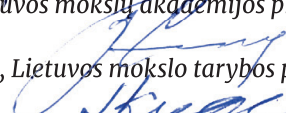
- naudoti naujausias technologijas, tokias kaip dirbtinis intelektas ir duomenų analizė, epidemiologinėms prognozėms kurti ir galimoms krizėms valdyti.

10. Globalesnis požiūris į sveikatą:

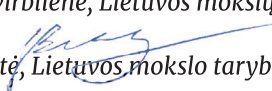
- perimti gerąją kitų pasaulio šalių praktiką taikant biopsichosocialinio požiūrio į sveikatą modelį;
- remtis tarptautiniais moksliniais tyrimais ir naujovėmis, siekiant greitai reaguoti į kylančias infekcinių ligų grėsmes;
- skatinti iniciatyvas, susijusias su biologinės įvairovės apsauga ir klimato krizės sprendimo būdais, siekiant mažinti gyvūnų patogenų grėsmes žmonijai;
- skatinti mokslininkų ir sveikatos priežiūros darbuotojų mobilumą ir keitimąsi patirtimi tarptautiniu lygiu.

Šios rekomendacijos, sukurtos analizuojant COVID-19 pandemijos pamokas, turėtų padėti formuoti viešąją politiką, kuri būtų pajėgi veiksmingai reaguoti į įvairias globalias ir vietines krizes.

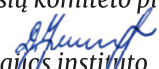

Prof. Jūras Banys, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas

Prof. Gintaras Valinčius, Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas

Prof. Limas Kupčinskas, Lietuvos mokslų akademijos
Biologijos medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas

Akad. Aurelija Žvirblienė, Lietuvos mokslų akademijos COVID-19 komisijos pirmininkė

Akad. Vilmantė Borutaitė, Lietuvos mokslo tarybos Gamtos ir technikos mokslų komiteto pirmininkė

Dr. Diana Janušauskienė, Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto
Socialinės kaitos tyrimų skyriaus vadovė, vyriausioji mokslo darbuotoja, Lietuvos sociologų draugijos prezidentė

Prof. Roma Jusienė, Vilniaus universiteto
Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto direktorė